

Засідання
Комісії Україна – НАТО
в Києві
1 березня 2000 року

ЗМІСТ

Засідання Комісії Україна – НАТО в Києві: віха в історії.....	4
Постійні представники НАТО: хто вони?.....	5
Україна і НАТО: новини партнерства.....	7
Україна і НАТО: робота попереду.....	9
НАТО, Косово та українські миротворці	10
Україна, НАТО та планування на випадок надзвичайних ситуацій.....	11
Наукова програма НАТО.....	12
Україна та правові аспекти її участі у програмі “Партнерство заради миру”.....	14
Виступ Генерального секретаря НАТО в Дипломатичній академії МЗС України.....	16

Постійні представники НАТО

Бельгія: Посол
Тьєрі де Грубен

Канада: Посол
Девід Райт

Чеська Республіка:
Посол
Карел Кованда

Данія: Посол
Нільс Егелунд

Франція: Посол
Філіпп Гюї

Німеччина: Посол
Герхардт
Вон Молтке

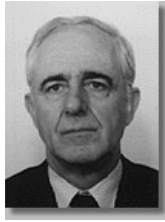
Греція: Посол
Георг Савваїдес

Угорщина: Посол
Андраш Шімоні

Ісландія: Посол
Гуннар Палссон

Італія: Посол
Амедео
де Франсис

Люксембург:
Посол
Жан-Жак Касель

Нідерланди: Посол
Хендрік Бігман

Норвегія: Посол
Яккен Бйорн Ліан

Польща: Посол
Анджей Товфік

Португалія: Посол
Фернандо
Андресен - Гуймараєс

Іспанія: Посол
Хав'єр
Конде де Саро

Туреччина: Посол
Онур Оймен

Велика Британія:
Посол Сер Джон
Гулден

США: Посол
Александр
Р. Вершба

Засідання Комісії Україна – НАТО в Києві: віха в історії

Вперше в історії засідання Комісії Україна – НАТО – органу, координуючого особливе партнерство між Україною та НАТО, відбудеться безпосередньо в Україні, в місті Києві.

Комісія, яку можна назвати рушійною силою партнерства, поєднує дипломатів та військових дев'ятнадцяти країн - членів Альянсу та України. Її засідання проходили вже п'ятнадцять разів з того часу, як в липні 1997 року в Мадриді було започатковане Особливе Партнерство. Одним з них стала і зустріч голів держав і урядів у квітні 1999 року у Вашингтоні.

Засідання Комісії встановлюють динаміку практичного співробітництва між Україною і НАТО, охоплюючи весь спектр заходів, визначених Хартією про заснування партнерства, таких, як оборонна реформа, співробітництво в галузі озброєння, спільна робота в цивільному плануванні на випадок надзвичайних ситуацій і тому подібне.

Комісія засідає на рівні послів, а двічі на рік зустрічається на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони. В квітні минулого року у Вашингтонському саміті взяли участь Президент України Леонід Кучма та голови держав і урядів країн - членів Альянсу.

Постійні представники НАТО – хто вони?

Політична влада Альянсу належить урядам дев'ятнадцяти країн-членів: Бельгії, Великої Британії, Греції, Данії, Ісландії, Іспанії, Італії, Канади, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Португалії, Сполучених Штатів Америки, Туреччини, Угорщини, Франції, Чеської Республіки.

Посли, акредитовані в штаб-квартирі НАТО в Брюсселі, є постійними представниками цих урядів і складають Північноатлантичну раду. Разом з Міністром закордонних справ України Борисом Тарасюком вони візьмуть участь у засіданні Комісії України — НАТО в Києві.

Північноатлантична рада засідає в штаб-квартирі НАТО і визначає політику Альянсу.

Членами Північноатлантичної ради є:

Бельгія: Посол Тьєрі де Грубен

Велика Британія: Посол Сер Джон Гулден

Греція: Посол Георг Савваїдес

Данія: Посол Нільс Егелунд

Ісландія: Посол Гуннар Палссон

Іспанія: Посол Хав'єр Конде де Саро

Італія: Посол Амедео де Франсис

Канада: Посол Девід Райт

Люксембург: Посол Жан-Жак Касель

Нідерланди: Посол Хендрік Бігман

Німеччина: Посол Герхардт Вон Молтке

Норвегія: Посол Яккен Бйорн Ліан

Польща: Посол Анджей Товпік

Португалія: Посол Фернандо Андресен - Гуїмараєс

США: Посол Александр Р. Вершбау

Туреччина: Посол Онур Оймен

Угорщина: Посол Андраш Шимоні

Франція: Посол Філіпп Гюї

Чеська Республіка: Посол Карел Кованда

Генеральний секретар

Генеральний секретар координує та наглядає за політичним процесом консультацій та прийняттям рішень в межах Альянсу. Нинішній Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон з міста Порт Еллен (Велика Британія) обійняв цю посаду в жовтні 1999 року. Він головуватиме на засіданні Комісії Україна – НАТО в Києві, як і завжди на засіданнях Комісії в Брюсселі.

Інші ключові фігури Альянсу:

Голова Військового комітету

Військовий комітет складається з начальників штабів оборони країн-членів і несе відповідальність перед політичним керівництвом за стан військових справ Альянсу. Зараз Військовий комітет очолює адмірал Військово-морських сил Італійської Республіки Гвідо Вентуроні.

Головні командувачі НАТО

Головні військові керівники НАТО, а саме: Верховний головнокомандувач об'єдна-

ними силами НАТО в Європі і Верховний головнокомандувач об'єднаними силами НАТО в Атлантиці несуть відповідальність перед Військовим комітетом за загальне військове керівництво і ведення усіх військових справ Альянсу в межах їхніх зон командування. Зараз на посту Верховного головнокомандувача об'єднаних сил НАТО в Європі перебуває генерал Уеслі Кларк. Він відповідає за боєздатність військ, які перейдуть під його командування в разі воєнного конфлікту. Він здійснює також військове управління миротворчими силами в Боснії та Косовому.

Посаду Верховного головнокомандувача об'єднаними силами НАТО в Атлантиці нині обіймає адмірал Гарольд Геман. Одним з найважливіших його завдань є гарантування безпеки морських комунікацій в Атлантичному океані — з економічних міркувань у мирний час та зі стратегічних міркувань у разі війни.

Україна і НАТО: новини партнерства

Візит до України членів Північноатлантичної ради відразу після відвідання України Генеральним Секретарем НАТО лордом Робертсоном в січні поточного року надасть новий поштовх розвитку Особливого Партнерства між Україною і Альянсом.

1 і 2 березня посли дев'ятнадцяти країн - членів НАТО здійснять свою першу подорож до України як Північноатлантична рада, щоб під час зустрічей з високопоставленими українськими урядовцями в Києві провести всеохоплюючий аналіз стану Особливого Партнерства.

В основу відносин покладено практичне партнерство, що охоплює всю діяльність, пов'язану зі сферою оборони. Спільний робочий план, ухвалений в грудні минулого року, означає поглиблення партнерства.

У ширшому розумінні візит Північноатлантичної ради підкреслює підтримку Альянсом суверенітету та незалежності України, її територіальної цілісності, демократичного розвитку та економічного процвітання.

«Впевнена в собі демократична Україна має стратегічне значення для всього континенту. Ми маємо спільний інтерес у тому, аби Україна була сильною, стабільною, суверенною і безпечною», – зазначив лорд Робертсон під час зустрічі в Дипломатичній академії МЗС України 27 січня цього року.

Розвиток Особливого Партнерства, початком якого стало підписання 9 липня 1997 року в Мадриді основоположного документа – Хартії, проходить в руслі проголошеної Україною на найближчі роки політики інтеграції в європейські та євро-атлантичні структури.

На сьогодні конкретними кроками на шляху розвитку відносин стали:

- Відкриття в Києві Центру інформації та документації НАТО, завданням якого є роз'яснювати населенню України політику Альянсу і виправляти стереотипи, що залишились з минулих часів.
- Укладення в грудні 1997 року меморандуму про Розуміння в сфері цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій, який поклав початок розвитку співробітництва в галузі готовності до ліквідації наслідків стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій цивільного характеру.
- Робота двох офісів зв'язку НАТО – цивільного та військового – в тісній співпраці з відповідними українськими міністерствами задля підтримки подальшої участі України в програмі «Партнерство заради миру».

На Вашингтонському саміті України і НАТО в квітні 1999 року Президент України Леонід Кучма та голови держав і урядів країн НАТО схвалили розвиток відносин.

Лорд Робертсон у своєму виступі в Києві 27 січня 2000 року також привітав роль України в міжнародних зусиллях встановити мир і стабільність на Балканах шляхом участі українських військових та льотчиків в діючій за мандатом ООН миротвірчій місії в Косовому – КФОР. Це стало логічним продовженням внеску України в роботу багатонаціональних сил стабілізації СФОР в Боснії та Герцеговині.

Завдяки спільній робочій групі Альянс успішно допомагає Україні перебудувати засади оборонної політики, що позитивно вплине на розвиток суспільства в цілому. Цивільно-військові відносини, складання бюджетів та планування ресурсів – все це стало темою корисних зустрічей. Було проведено семінари, присвячені перепідготовці українських відставних військових, скороченню чисельності Збройних Сил та конверсії.

Програма спільної роботи на цей рік заклала основу поглибленню співробітництва. В Україні, наприклад, планується провести навчання з ліквідації наслідків стихійних лих як

складову частину заходів у сфері цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій. Передбачено продовження роботи над аспектами оборонної реформи. Проводитимуться консультації на рівні військових або експертів з таких тем, як поширення зброї масового ураження, роззброєння, контроль над озброєнням та боротьба з міжнародним тероризмом. Передбачено також розширення участі української наукової спільноти в наукових проектах НАТО.

Розвиток Особливого Партнерства вимагає якомога ширшої участі України в програмі “Партнерство заради миру”. Ця програма практичного оборонного співробітництва за участю країн-членів і країн-партнерів пропонує Україні величезні можливості для порівняння своїх оборонних структур з аналогічними європейськими і таким чином для кращого усвідомлення своєї ролі серед європейських сусідів. Україна має активніше залучатися до роботи з Радою Північноатлантичного партнерства, яка є “політичним дахом” програми “Партнерство заради миру” на шляху її розвитку.

Для НАТО важливо, щоб Україна орієнтувалась на якість, а не на кількість. Україна потребує розробки юридичної бази, щоб прояснити ситуацію з проведенням заходів ПЗМ в Україні, зокрема й на Яворівському полігоні, що на Західній Україні (див. Окремий текст щодо ратифікації угоди СОФА). Окрім політичного резонансу, ратифікація угоди про статус іноземних армій принесла б Україні ще й економічну користь.

Україна і НАТО: робота попереду

У зв'язку з поглибленням співпраці між Україною та НАТО і розвитком Особливого Партнерства на 2000 рік заплановано широкий спектр заходів співробітництва.

Основою співробітництва стане участь України в програмі “Партнерство заради миру”. Заходи в рамках ПЗМ будуть відображені у Індивідуальній програмі партнерства між Україною та НАТО, зокрема участь підрозділів щонайменше в двох навчаннях із серії “Спільний...”. Україна і НАТО проводять зустрічі та консультації з багатьох питань. Активне практичне співробітництво охоплює широке коло інших питань.

Пропонуємо далеко не вичерпний перелік деяких сфер співробітництва, визначених на цей рік. Він дає уявлення про обсяг і розмаїття заходів в рамках партнерства:

- Зустрічі експертів з питань поширення зброї масового ураження.
- Консультації з проблем роззброєння, контролю над озброєнням та ролі військових в охороні кордонів.
- Заходи в тих галузях економіки, де вона межує з військовою та оборонною сферою.
- Активізація участі української наукової спільноти в основних заходах Наукової програми НАТО та програми “Наука заради миру”.
- Зустрічі експертів в межах спільної робочої групи з питань оборонної реформи, яка залишиться пріоритетним напрямом роботи на цей рік. Обговорення зачепить такі аспекти, як управління ресурсами, планування сил та правова основа участі України в миротворчих операціях.
- Продовження участі України в спільних з країнами-партнерами пленарних засіданнях Комітету НАТО з питань управління повітряними перевезеннями.
- Проекти в галузі цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій, включаючи: 1) навчання з ліквідації наслідків стихійних лих; 2) розробку спільного з сусідніми країнами проекту участі пілотів в заходах запобігання повеням; 3) спільний семінар з проблеми негативного впливу радіації на харчовий ланцюг, який заплановано для проведення в Києві.
- Розгляд запропонованого “Плану дій” з метою визначення пріоритетів співробітництва в галузі озброєння між Україною і НАТО.
- Періодичні обговорення військовими представниками та начальниками штабів країн - членів НАТО і України таких питань як воєнна стратегія, доктрини та військова реформа.
- Визначення ролі Яворівського учбового центру в програмі “Партнерство заради миру”.

НАТО, Косово та українські миротворці

Основна сфера співробітництва між Україною та НАТО – це спільна участь в міжнародній ініціативі щодо встановлення миру на Балканах. Спочатку відіграючи роль в силах стабілізації (СФОР) у Боснії та Герцеговині, а тепер виділяючи підрозділи до складу КФОР в Косовому, Україна зробила вагомий внесок щодо поліпшення ситуації в регіоні, який за останнє десятиліття перетворився на зону напруженості.

Майже весь 1998 рік та початок 1999 -го тривали широкомасштабні репресії проти косовських албанців. Кампанія, яка спричинила безліч смертей, змусила тисячі косовських албанців залишити домівки, погрожувала перетворитись на гуманітарну катастрофу і згодом дестабілізувати ситуацію в сусідніх з Югославією країнах.

Керівництво Белграда відмовилося прислухатися до лідерів держав – України зокрема – і залишило без уваги прохання світової спільноти припинити репресії і вирішити конфлікт політичним шляхом.

За обставин, що склалися, та після того, як міжнародні зусилля переконати Белград вивести надлишок сербських військових формувань з Косового зазнали поразки, тодішній Генеральний секретар НАТО Хав'єр Солана за підтримки дев'ятнадцяти країн-членів 23 березня 1999 року віддав наказ про початок повітряної операції проти Союзної Республіки Югославія.

У своїй промові, виголошеній 27 січня цього року в Дипломатичній академії МЗС України, Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон зазначив: "Рішення застосувати силу проти Белграда було найбільш суперечливим за всю історію існування Альянсу. Ми розуміли, що НАТО будуть докоряти за взяття на себе сміливисть".

І в продовження: "У нас не залишалося жодної альтернативи, крім рішучих дій, бо бездіяльність прирівнювалась би до визнання морального банкрутства Європи і тих цінностей, які вона відстоює. Після майже десяти років конфлікту на Балканах, після десятиліття нескінченної трагедії, ми мушили поставити крапку",— сказав він.

По закінченні повітряної операції НАТО, що тривала 78 діб, керівництво Белграда погодилося вивести сербські війська і дозволити миротворчим силам НАТО увійти на територію Косового.

До складу сил КФОР загальною чисельністю 44000 осіб входять не лише військовослужбовці країн НАТО. Миротворці діють за мандатом ООН і покликані гарантувати безпеку, аби ООН та інші організації могли продовжити свою роботу зі створення адміністративних структур, які стануть в майбутньому фундаментом багатоетнічного суспільства.

Серед двадцяти інших країн — не членів НАТО — Україна виділила до складу КФОР свої підрозділи: 37-му механізовану роту та 14-й вертолітний загін – загалом 244 військовослужбовці.

Сили КФОР патрулюють уразливі ділянки, захищають ізольовані будівлі, охороняють майно громадян і тим самим виконують життєво необхідну роботу - гарантують безпеку кожного мешканця Косового незалежно від його етнічної, релігійної та культурної приналежності.

На виконання резолюції Ради Безпеки ООН №1244 сили КФОР продовжуватимуть працювати спільно з Місією ООН в Косовому.

Україна, НАТО та планування на випадок надзвичайних ситуацій

Однією з визначних подій співробітництва у галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій між Україною та НАТО в цьому році стануть навчання з ліквідації наслідків стихійного лиха, проведення яких у рамках програми “Партнерство заради миру” заплановано у Західній Україні на вересень.

Навчання “Закарпаття 2000” із залученням особового складу та техніки країн НАТО та країн - партнерів продемонструють наскільки швидко міжнародна допомога може надійти до України в разі сильної повені.

Євро-атлантичний координаційний центр реагування, створений в штаб - квартирі НАТО в Брюсселі, буде керувати наданням допомоги.

“Ці навчання стануть першим великомасштабним заходом в рамках євро-атлантичної ініціативи реагування на випадок надзвичайних ситуацій. Метою навчань є перевірити, наскільки оперативно та ефективно країни - члени і країни - партнери можуть діяти разом на випадок великомасштабного стихійного лиха в одній з країн Ради євро-атлантичного партнерства”, – зазначив помічник Генерального секретаря НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій пан Ойвінд Беккен.

Активне співробітництво в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій між Україною та НАТО веде початок від реальної повені, яка сталася в Харкові у червні та липні 1995 року, коли стихійне лихо в тому регіоні змусило Україну звернутися по допомогу до НАТО.

Деякі країни — членів НАТО поєднали свої зусилля, надавши для використання величезні насоси, залучивши до роботи спеціалістів-техніків, щоб допомогти Україні подолати наслідки стихійного лиха.

Слідом за успішною операцією почалися обміни спеціалістами з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій України та НАТО, які врешті-решт привели до підписання в грудні 1997 року меморандуму про взаєморозуміння — документа, який заклав підвалини надзвичайно активної на сьогодні програми співробітництва між двома сторонами в сфері планування на випадок надзвичайних ситуацій та готовності до ліквідації наслідків стихійних лих.

Об’єднана група експертів України та НАТО регулярно засідає в Києві та Брюсселі, плануючи, контролюючи та координуючи спільну діяльність у цій сфері.

З 1997 року спостерігалась надзвичайно активна участь України в заходах планування на випадок надзвичайних ситуацій за Робочим планом партнерства. Українські фахівці постійно беруть участь в засіданнях вищих органів планування Ради євро-атлантичного партнерства та технічних підкомітетів, які займаються різними аспектами планування на випадок надзвичайних ситуацій, такими як захист населення, цивільних комунікацій, транспортних засобів та медичних ресурсів.

Євро-атлантичний координаційний центр реагування, який буде керувати навчаннями, запланованими в Україні, відіграв також провідну роль в організації гуманітарної допомоги від сусідніх Україні держав, коли в листопаді 1998 року в Україні знову — цього разу на Закарпатті, в західній частині країни сталася сильна повінь. Під час землетрусів в Туреччині та Греції минулого року Україна відреагувала надзвичайно швидко і активно, надіславши дві команди рятувальників та медичну допомогу у відповідь на звернення Євро - атлантичного координаційного центру реагування.

Наукова програма НАТО

Мета наукової програми НАТО полягає в тому, щоб об'єднати вчених євро-атлантичного регіону в їх зусиллях, спрямованих на просування науки, досягнення миру і прогресу. Підтримується співробітництво між країнами-членами та країнами-партнерами в сфері цивільної науки. Приймаються пропозиції від окремих науковців країн - членів Ради Євро - атлантичного Партнерства (РЄАП). Розподілена на чотири підпрограми, Наукова програма НАТО забезпечує підтримку за такими напрямками.

1. Наукові стипендії надаються молодим дослідникам для допомоги в підготовці до майбутньої кар'єри.

2. Гранти на розвиток співробітництва в галузі науки і техніки започатковують співробітництво в галузі досліджень та налагоджують зв'язки між науковцями країн-членів і країн-партнерів на тривалу перспективу. Одним із видів підтримки є надання **гранту для налагодження наукових зв'язків**, призначеного для фінансування спільних дослідницьких проектів або для організації консультацій на високому рівні завдяки Інститутам поглиблених досліджень та робочим семінарам, присвяченим обговоренню передових наукових розробок.

Підтримка науково-дослідницької інфраструктури — це допомога країнам-партнерам в організації структури їх дослідницької роботи та в створенні необхідної базової інфраструктури для комп'ютерних мереж. Саме в рамках цієї підпрограми надається грант на створення інфраструктури комп'ютерних мереж.

Програма “Наука заради миру” — це підтримка, що надається країнам-партнерам для застосування науково-дослідних та конструкторських розробок на виробництві в співпраці з країнами — членами Альянсу.

Виставковий та інформаційний стенд Наукової програми НАТО буде представлено в Інституті міжнародних відносин 2 та 3 березня 2000 року паралельно з проведенням засідання Комісії Україна – НАТО в Києві. На виставці проводитиметься інтерактивна комп'ютерна гра, що висвітлює маловідомі аспекти Наукової програми НАТО. Поспішайте виграти призи!

Інформацію та бланки заяв на участь можна отримати на сторінці Наукової програми НАТО в Інтернеті за адресою:

<http://www.nato.int/science>

Статистичні дані:

— Щороку майже 10000 науковців з країн РЄАП залучаються до участі в Науковій програмі НАТО.

— Понад 480 грантів було виділено українським вченим.

— У 1999 році понад 5000 науковців взяли участь у 83 наукових зустрічах, організованих Альянсом.

Наукова Програма НАТО і Україна

Помічник Генерального секретаря з питань науки та охорони навколишнього середовища пан Ів Сіяр відвідав Україну в травні 1999 року. Візит було здійснено на запрошення доктора Станіслава Довгого, голови Державного комітету України з питань науки та захисту інтелектуальної власності. Пан Сіяр зустрівся з паном Горбуліним, паном Бершедою, представниками міністерства закордонних справ, міністерства оборони та міністерства охорони навколишнього середовища. Він зустрівся також з президентом Національної академії наук України професором Патоном. З нагоди цього візиту українські посадові особи одноставно висловилися за зміцнення та поширення участі України в Науковій програмі НАТО.

У контексті наукового співробітництва в межах РСАП Україна визначила для себе як найвищий пріоритет охорону навколишнього середовища та енергозбереження. В Україні особливо добре розвинуті електроніка, матеріалознавство та інформаційні технології.

У рамках Наукової програми НАТО Україні було надано 480 грантів на підтримку її наукової спільноти, зокрема стипендії на навчання в країнах НАТО, гранти на проведення спільних з вченими країні НАТО досліджень та гранти на підтримку розвитку інфраструктури досліджень в Україні. Вийшов у світ довідник з Наукової програми НАТО українською мовою.

Створення комп'ютерних мереж

Гранти на розвиток комп'ютерних мереж надають допомогу країнам-партнерам в придбанні обладнання для підвищення рівня і поліпшення якості телекомунікаційних об'єктів. Всім грантів на розвиток комп'ютерних мереж було зарезервовано для України. Мета двох грантів - допомогти в розробці мережі наукових та дослідницьких даних і створити інформаційну інфраструктуру для досліджень та освіти в Україні. Грант на розвиток астрономічних обсерваторій надав Україні змогу об'єднати декілька наземних обсерваторій – в Києві, Ужгороді, Харкові та Кацівелі в уже оформлену мережу. До того ж низка організованих НАТО практичних тренувань з використання мереж та засідань, присвячених підготовці фахівців з технічного забезпечення, проводились в Києві протягом 2000 року.

Наука заради миру

Українські науково-дослідні інститути беруть участь у семи проектах програми "Наука заради миру". Проекти зачіпають питання охорони навколишнього середовища (Чорне море, видалення важких металів) або промислових тем (електрохімічне збереження енергії, покриття лопатей газових турбін, розробка нових приладів контролю радіації).

Наукові зустрічі в Україні

Чотири міжнародні наукові зустрічі, організовані НАТО, відбудуться в Україні протягом 2000 року в місті Києві та в місті Партеніті, що в Криму. Дві з них - це курси для фахівців високої кваліфікації, на яких 80 науковців дізнаються від провідних фахівців про найсучасніші досягнення в своїх галузях, таких як новини у вивченні матеріалів, поверхневих шарів та явища магнітострікції.

Україна та правові аспекти її участі у програмі “Партнерство заради миру”

Активна участь України в програмі “Партнерство заради миру” є основою розвитку її особливого партнерства з НАТО. Заходи за участю військових підрозділів та експертів країн НАТО і країн-партнерів сприяють кращому взаєморозумінню і зближують оборонні відомства наших країн. Зміцнюється прозорість і взаємна довіра між нашими державами і ми дедалі ефективніше досягаємо науку допомоги один одному у сферах практичної співпраці.

Програма “Партнерство заради миру” дає змогу країнам з відмінними традиціями у сфері безпеки вибрати з низки заходів саме ті, що відповідають їхнім конкретним національним інтересам.

Спільні заходи не обмежуються військовою сферою. Одним із прикладів цього є цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій. Цей напрямок не пов’язаний з військовою діяльністю, проте він дає безпосередню практичну вигоду країнам - учасникам ПЗМ. У 1995 та 1998 роках, після повені в Західній Україні заходи, проведені в рамках ПЗМ, полегшили координацію надання допомоги постраждалим від лиха. Так само, гуманітарна допомога Туреччині після недавніх землетрусів у цій країні, зокрема практична поміч, щедро надана Україною, надійшла швидше й була дійовішою завдяки контактам, встановленим у рамках ПЗМ.

Україні пішла на користь участь у кількох програмах з цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій у таких сферах, як повітряна безпека, харчова промисловість, сільське господарство і медичне забезпечення.

Активізації участі України в ПЗМ сприяло призначення до Києва двох офіцерів зв’язку НАТО, покликаних співпрацювати з відповідними українськими міністерствами, а також офіційне визнання Яворівського полігону, що на Західній Україні, навчальним центром ПЗМ.

Участь у ПЗМ сприяє подальшій інтеграції України в євро-атлантичні структури. Великомасштабні заходи в межах ПЗМ на території України ставатимуть дедалі важливішим джерелом прибутку для країни. Так, було підраховано, що п’ятиденний візит ескадри з семи кораблів НАТО в український порт міг би принести в місцеву економіку майже 400 тисяч доларів США.

Угода про статус іноземних армій (СОФА): необхідність ратифікації ключового документа

Неспроможність України й досі ратифікувати угоду, яка визначила б правовий статус сил, що беруть участь в заходах ПЗМ на її території, стримує повноправну участь України в програмі “Партнерство заради миру”. Ця угода – суто технічний документ, відомий як СОФА або Угода про статус іноземних армій. Вона забезпечує необхідний правовий захист військ країн НАТО або країн-партнерів на період участі у заходах ПЗМ на території іншої країни.

Сутність угоди СОФА полягає в тому, що будь-який військовослужбовець або цивільний фахівець, котрий бере участь у заході ПЗМ – у разі непередбаченої ситуації, такої як нещасний випадок або скоєння злочину – підлягатиме судовим процедурам своєї держави, а не країни перебування. Така домовленість задовольняє країну, що направляє свої війська і позбавляє країну перебування потенційно складних проблем з консультавами.

Угода СОФА є ідентичною для всіх країн-учасниць програми ПЗМ і забезпечує однаковий

рівень захисту всіх військовослужбовців, як з країн-членів НАТО, так і з країн-партнерів.

Підписання країною Угоди СОФА означає зведення до мінімуму візових та інших бюрократичних формальностей під час проведення на її території заходів ПЗМ. СОФА лише впорядковує статус військ, котрі відвідують країну в рамках проведення заходів ПЗМ, полегшуючи їх в'їзд та виїзд.

Чим не є Угода СОФА

У певних колах існує істотне незрозуміння того, що таке Угода СОФА. Всупереч деяким побоюванням, що вже висловлювалися, вона, наприклад, не усуває потреби в окремому офіційному запрошенні, яке країна перебування має надіслати збройним силам країн-учасниць.

Угода СОФА **не передбачає** створення іноземних військових баз на території країни перебування. Вона **не передбачає** постійного розміщення іноземних військ на території країни перебування. Вона **не дозволяє** іноземним військам входити на територію держави без її згоди. За обставин, не передбачених угодою, дозвіл надається по кожному окремому випадку за рішенням уряду самої держави.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що Угода СОФА ні в якому разі не означає втрати суверенітету державою перебування і не передбачає ніяких майбутніх зобов'язань на невизначений термін. Її мета – лише спростити формальності та процедури.

Нератифікація Угоди СОФА гальмує співпрацю в рамках ПЗМ

Кілька держав більше не бажають брати участь у навчаннях на території тих країн-партнерів, де їхні війська не захищені Угодою СОФА. Досі вдавалося знаходити тимчасові рішення. Проте чимало країн-учасниць вважають таку ситуацію далі неприйнятною. На їхню думку, по п'яти роках від започаткування програми “Партнерство заради миру” настав час поставити ці домовленості на узгоджену практичну основу, щоб застосовувати однакові правила і процедури до всіх країн-учасниць. За такого розвитку подій країни-учасниці ПЗМ, які не ратифікують Угоду про статус іноземних армій, ризикують втратити економічну вигоду від проведення навчань і заходів ПЗМ на їх території. Це, звичайно, має особливе значення для місцевої економіки у регіонах, де проводяться навчання.

НАТО сподівається, що Україна незабаром ратифікує Угоду СОФА для сприяння подальшому проведенню в країні заходів ПЗМ і реалізації Яворівським навчальним центром його реального потенціалу.

Виступ Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона в Дипломатичній академії МЗС України.

Київ, 28 січня 2000 року

Високоповажні послы, пані та панове !

Насамперед, хотів би зазначити, що мені надзвичайно приємно бути тут сьогодні. Це мій перший візит в ролі Генерального секретаря НАТО. Те, що я прибув сюди всього після трьох місяців роботи на цій посаді, є ознакою величезного значення, яке я особисто надаю відносинам між Україною і НАТО.

Проте я не єдиний посадовець НАТО, що має нагоду відчувти легендарну українську гостинність. За кілька тижнів Північноатлантична рада—найвищий політичний орган НАТО — також відвідає Україну. Обидва візити символізують ті зміни, що відбулися в Європі по закінченні періоду конфронтації між Сходом та Заходом. Обидва візити мають на меті ще раз ствердити ідею, що є дуже дорогою для нас: НАТО і Україна — партнери. Впевнена в собі демократична Україна має стратегічне значення для всього континенту. Ми маємо спільний інтерес у тому, аби Україна була сильною, стабільною, суверенною і безпечною.

Але в чому конкретно полягає безпека сьогодні? Очевидно, що безпека держави більше не вимірюється лише могутністю її збройних сил. Ми все більше усвідомлюємо, що внутрішня ситуація може визначати майбутнє країни принаймні такою ж самою мірою, як і зовнішні події. Тільки країна, що забезпечила рівновагу між внутрішньою стабільністю та зовнішньою безпекою, може по праву називатися безпечною. Розпад Радянського Союзу є яскравим підтвердженням цього: СРСР був військовою потугою, проте його соціальна споруда була слабкою. Тож, чи був він коли не-будь справді безпечним?

Більш свіжим горезвісним прикладом є Югославія. Думаю, справедливим є твердження, що Балкани виглядали б сьогодні зовсім по-іншому, якби Белград обрав шлях серйозних політичних та економічних реформ десять років тому. Якби Югославія взяла курс на демократію, національну терпимість та права людини, вона б не стала тим, чим є сьогодні : уламком від колишньої території, країною-парією, злиденною і, фактично, у стані війни сама з собою. І ні солдатам НАТО, ні солдатам України не довелося б сьогодні ризикувати своїм життям, допомагаючи населенню Косового відновлювати гідне та безпечне життя.

У наш час, більше ніж будь-коли, спроможність сучасної держави до виживання визначається її внутрішньою стабільністю: її економічним розвитком, сталістю демократичних процесів і верховенства права та вмінням вправно вирішувати делікатні етнічні питання. Вона також визначається тим, настільки ефективно ця країна спроможна встановити дружні відносини зі своїми сусідами. Звичайно, військова потужність залишається важливим і необхідним атрибутом держави, але вона ніколи не зможе замінити політичні та економічні реформи.

Україна послідовно дотримувалася цієї логіки. Коли ваша країна здобула незалежність, вона розпочала докорінну перебудову. Цей шлях вона починала далеко не в придатних умовах. Очевидно, труднощі, з якими ви стикалися, часом здавалися вам

нездоланими. І все ж за декілька років Україна змогла зарекомендувати себе шанованим гравцем на міжнародній арені. Своїм курсом на демократичні та економічні реформи, вправною політикою щодо етнічних меншин, своєю відповідальністю та далекоглядністю, гідною великої європейської країни, Україна утвердила себе як життєздатна держава. Вона також довела, що політика поступової інтеграції в Європейській структурі та дружні взаємини з Росією не виключають одне одного.

Україна досить скоро ухвалила низку ключових рішень, що унеможливили повернення до минулого. Одним із таких рішень було приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї у статусі без'ядерної держави. Ще одним стало врегулювання з Росією складних питань щодо Чорноморського флоту та статусу Севастополя. Ці рішення, а також підписання двосторонніх угод з Румунією та Польщею, підтверджують рішучість України в проведенні активної політики безпеки, що базується на співпраці.

Безумовно, ні для України, ні для Європи в цілому перехідний період ще не завершено. Все ще існує прогалина між заможною Західною Європою та менш можливим Сходом. Все ще існує прогалина між демократичними ідеалами та перешкодами реального життя. Але якщо у нас є компас, якщо ми орієнтуємося у просторі, якщо ми маємо спільну мету, то шлях зрештою приведе нас до неї.

Україна і НАТО разом спроможні досягти успіхів, яких не змогли б досягти поодиноці. НАТО може допомогти Україні у виконанні найскладніших проектів реформ. НАТО також може сприяти створенню сприятливих умов безпеки, необхідних для України, щоб зосередитись на внутрішніх реформах, оскільки, як говорив один з моїх попередників, безпека - це кисень для демократії.

Україна в свою чергу може використати свої відносини з НАТО, щоб накреслити свій власний, особливий шлях у нову Європу. Вона також може використати свої відносини з НАТО, щоб збільшити свій внесок у Європейську безпеку шляхом спільного розв'язання майбутніх проблем.

Саме ці аргументи стимулювали розвиток відносин між НАТО та Україною з моменту набуття Україною незалежності у 1991 році. Вони привели нас до участі України в програмі НАТО "Партнерство заради миру" та до підписання Хартії Україна — НАТО. Якщо враховувати, з чого ми починали 9 років тому, то на сьогодні зроблено великий поступ.

Ніде це не проявляється так практично і очевидно як на Балканах, де солдати Альянсу служать пліч-о-пліч з українськими солдатами, щоб забезпечити надійний мир для населення регіону.

Я, звичайно, свідомий того, що багато хто в Україні мав сумніви щодо дій НАТО. І справді, рішення про застосування сили проти Белграда було найбільш суперечливим за всю історію існування Альянсу. Ми знали, що дехто звинуватить нас у тому, що НАТО диктує свої закони. Ми також знали, що особливо в країнах, які нещодавно здобули незалежність, наше рішення викличе побоювання, ніби НАТО підриває усталену концепцію державного суверенітету.

Все це ми знали. І все ж ми відчували, що необхідно діяти, оскільки у нас немає вибору. Після майже десяти років конфлікту на Балканах, після майже десятиліття нескінченної трагедії ми змушені були поставити крапку. Ми відчули необхідність чітко і однозначно заявити: політиці етнічних чистень та масових вигнань немає місця в Європі XXI сторіччя. Ми випробували всі дипломатичні засоби, зокрема і спробу України урезонити президента Мілошевіча. Та, врешті-решт, у нас не залишилося жодної альтернативи, окрім рішучих дій.

З самого початку було зрозуміло, що дії НАТО будуть винятком з правил, а не спробою запровадити нові правила. Всі члени Альянсу життєво зацікавлені в тому, щоб міжнародний порядок був передбачуваним. Вони всі високо цінують свій націо-

нальний суверенітет, так само як і ваша держава. Але особливі обставини Косовської кризи не вписувалися ні в які традиційні категорії. Справді, найбільш вдало про це висловився Генеральний секретар ООН, який сказав, що “ніякий уряд не має права ховатися за національним суверенітетом, щоб порушувати людські права чи фундаментальні свободи своїх народів”.

Вже зараз можна сказати, що правильність нашого рішення підтвердилася подальшим перебігом подій. Завдяки діям НАТО не тільки було припинено етнічні чистщення, а й розпочато зворотній процес. На сьогодні понад 800 000 біженців повернулися до Косового. Так, рівень насильства ще залишається високим, залишається чимало ненависті та помсти. Але ми сповнені рішучості змінити це. Ми сповнені рішучості закласти підвалини для самодостатнього миру – так само, як ми робимо у Боснії. Люди у цьому зруйнованому війною регіоні мають право на свій шанс. Ми мусимо дати їм цей шанс.

“Ми” – означає не тільки 19 країн НАТО. “Ми” – це багато країн в усій Європі і навіть за її межами. “Ми” – це також і Україна. Справді, саме підтримка дій НАТО нашими партнерами, зокрема й Україною, стала найяскравішим проявом солідарності у новій Європі. Підтримка, яку нам надали країни-партнери, попри всі внутрішні сумніви та економічні негаразди, була переконливою ознакою того, що наші країни не тільки поділяють один континент, але й мають спільні цінності.

Відносини між Україною і НАТО мають чималий потенціал, яким ще належить скористатися, потенціал, який ми маємо використати повною мірою.

Дозвольте мені підтвердити сказане кількома прикладами.

Спочатку про оборонну реформу та економічні аспекти оборони. Прозорість збройних сил, демократичний контроль над ними та їх цілковита відповідальність є невід’ємною частиною зрілої демократії. Збройні сили, які візьмуть на озброєння сучасні методи управління ресурсами, використовуватимуть свої обмежені можливості ефективніше.

За таких обставин, оборонна реформа має стати одним з головних питань політичної та економічної трансформації в Україні. Ця реформа буде болісною. Але, як свідчить мій досвід роботи на посаді Міністра оборони Великої Британії, реформу збройних сил можна реалізувати, якщо вона глибоко продумана і якщо військові чітко знають, що чекає на них в майбутньому. Щоб сприяти цьому процесу, НАТО та Україна створили Спільну робочу групу з оборонної реформи.

Використовуючи цей механізм, НАТО може допомогти Україні. Але дозвольте мені наголосити, що “допомагати” не означає “нав’язувати”. НАТО не прагне нав’язати свої погляди з цього питання будь-кому. Ми навіть не маємо єдиної “Нагівської моделі” оборонної реформи чи економічної конверсії. Кожна з 19 країн Альянсу виробляла власний підхід з урахуванням своїх національних потреб та досвіду. І все ж, ми вважаємо, що НАТО може слугувати певним фондом ідей та досвіду, до яких Україна могла б долучитися в процесі розробки власних реформ.

Другою сферою співпраці, що потребує подальшого розвитку, є військове співробітництво в рамках програми “Партнерство заради миру”. За 6 років свого існування ця програма стала найбільш багатообіцяючим проектом військової співпраці на нашому континенті. Двадцять чотири країни-партнери, від Швеції до України і від Молдови до Швейцарії, співпрацюють з дев’ятнадцятьма державами Альянсу. Подібної програми не існує більше ніде. Готуючи країни-партнери до можливого розгортання своїх сил поряд з силами Альянсу для виконання миротворчих чи гуманітарних операцій, ми тим самим збільшуємо резерв формувань, готових до ефективного врегулювання кризових ситуацій в Європі.

Україна ще на початкових етапах включилася в програму Партнерства. Вона надала свою територію для проведення кількох навчань в межах ПЗМ, та ще в більшій кількості навчань взяла участь сама. Співпраця між НАТО та Україною у плануванні

на випадок надзвичайних ситуацій також набирає сили. Але я хотів би запросити Україну до ще більшої співпраці. Програма “Партнерство заради миру” відкриває можливості для значно ширшої співпраці ніж та, що ми маємо сьогодні.

Це підводить мене до третьої і останньої сфери наших відносин, що потребує подальшого удосконалення : обміну інформації. Протиріччя, викликані подіями в Косовому, показали, що недостатньо вести діалог тільки на рівні керівників дипломатичних місій та військового командування. Сучасна демократична концепція безпеки має надати можливість усім верствам суспільства брати участь в обговореннях. Тільки в такий спосіб ми можемо позбавитися стереотипів минулого.

НАТО і Україна досить успішно розпочали поглиблення знайомства. Все більше груп з України відвідують штаб-квартиру НАТО. В свою чергу Центр інформації НАТО у Києві активно сприяє поліпшенню розуміння Альянсу в Україні. У квітні минулого року було відкрито офіс зв'язку НАТО у Києві. Новопризначений постійний керівник офісу пан Лі Мерік перебуває сьогодні у складі нашої делегації. Отже, закладено підвалини для партнерства, що залучить не лише наші уряди і, сподіваюсь, парламенти, а й усі верстви наших суспільств.

Саме в цьому дусі я хотів би сьогодні внести пропозицію. Я хотів би запропонувати провести в цьому році спільний візит групи кращих студентів-слухачів Дипломатичної академії МЗС України та Національної академії Збройних сил України до штаб-квартири НАТО в Брюсселі та Стратегічного військового штабу в Монсі. Сподіваюсь, що цей ефективний захід сприятиме поліпшенню розуміння в Україні того, що являє собою Альянс і яку роботу проводить, а також, імовірно, викличе певні ідеї щодо оборонної реформи та цивільно-військових відносин.

Високоповажні послы, пані та панове!

Колись говорили, що “Україна” означає “прикордонна земля, окраїна”. Сьогодні, коли кордони між нами визначаються спільними цінностями радше, ніж природними межами, Україна вже не є окраїною. Вона стала одним із центральних і шанованих гравців на новій арені європейських держав.

На вас, як майбутніх дипломатів, ляже обов'язок зміцнити нове місце України в новій Європі. Те, як ви впораетесь з цим завданням, залежить тільки від вас. Проте, я певен, що знову і знову ви будете переконуватись, як це робили й інші країни, що співпраця примножує досягнення. Ви знову і знову будете переконуватися, що необхідно мати підтримку інших країн, що потрібно мати вірних та надійних партнерів. Тож думка, яку я хотів би донести сьогодні, полягає в тому, що НАТО є для України саме таким надійним партнером.

Дякую.